

Darfur, el genocidi oblidat

Les guerres del segle passat van portar a la marginació política, econòmica i social dels grups ètnics africans a Sudan, forçant a la regió de Darfur a un aixecament contra el govern que s'ha cobrat milions de vides fins a la data. El país està en una situació de guerra perpètua i les previsions no són bones

Un genocidi, en definició de Barbara Harff, és la promoció i execució de polítiques sostingudes per les elits governants destinades a destruir totalment o parcialment un grup ètnic o polític. Malgrat que un genocidi és un delictes difícil de provar, és clar que a Darfur, a l'oest de Sudan, han tingut lloc campanyes de vulneració dels drets i d'extermini contra els grups fur, masalit i zaghawa —grups ètnics africans— per part de les milícies àrabs sudaneses janjawid amb el suport del govern de Sudan.

Font: Amnistia Internacional Espanya

Per a entendre per què es va produir aquesta campanya de persecució dels grups ètnics africans a la regió ens hem de remuntar a la Primera i Segona Guerra Civil sudaneses, que van tenir lloc entre 1955 i 1972 i 1983 i 2005, respectivament.

Antecedents

La primera guerra civil sudanesa va enfrontar al nord de Sudan contra el sud, que demandava més autonomia. Més de mig milió de persones van ser assassinades en els pràcticament 17 anys que va durar la guerra. El conflicte es va resoldre (encara que veurem que no va ser així) gràcies a l'Acord d'Addis Abeba, mitjançant el qual es va aconseguir un alto-el-foc a canvi de la creació d'una regió administrativa meridional unificada amb poders independents al nord. L'acord que va posar fi a la guerra va resultar ser lletra morta ja que el govern sudanès no sols va incomplir el tractat, sinó que va intensificar les seves accions discriminatòries sobre el sud del país en la segona meitat dels anys 70, alguna cosa que acabaria per desembocar en la segona guerra civil.

En 1983, el llavors president Yaafar Nimeri va declarar Sudan com a Estat islàmic sota la llei islàmica, la xaria, a més d'abolir la Regió Autònoma de Sudan del Sud, ignorant i posant fi a l'Acord d'Addis Abeba signat 11 anys abans. El sud, arran d'això, es va alçar en armes contra el govern i així va començar una llarga guerra que duraria poc més de dues dècades i es cobraria al voltant de 2 milions de vides. Aquest conflicte bèl·lic va ser, bàsicament, la continuació de la primera guerra civil sudanesa. La guerra va concloure en 2005 gràcies a l'Acord de Naivasha —també conegut com a Acord General de pau— entre el govern sudanès i l'Exèrcit d'Alliberament del Poble de Sudan, antiga armada insurgent. En l'Acord s'acordava la retirada de tropes sudaneses del sud del país així com també la retirada de les guerrilles meridionals del nord. Aquesta guerra es coneix com a guerra d'independència de Sudan del Sud ja que gràcies a l'Acord General de pau es va celebrar un referèndum en 2011 que va culminar amb la independència de Sudan del Sud. La inestabilitat política causada per la guerra es va estendre per tot el país, i fruit d'aquesta podem trobar els orígens del conflicte a la regió de Darfur. Els habitants de Darfur sofrien marginació política, econòmica i cultural, — especialment els grups africans esmentats prèviament— a les mans dels governs de Sudan, formats majorment per àrabs. Això, sumat als conflictes regionals provocats pels desplaçaments de grups sedentaris (majorment africans) fruit de la sequera i la desertificació de la regió a territoris ocupats per grups àrabs, va fer que els conflictes en la zona s'intensifiquessin. A més, el flux d'armes a Darfur havia augmentat

significativament a mitjan anys 80 per les guerres a Txad, país veí, i la provisió d'armes a grups àrabs per part del govern de Sudan. La discriminació, l'armament i els conflictes entre grups ètnics van ser els causants que la regió de Darfur es convertís en un territori plagat de batalla i mort.

Aixecament contra el govern

A principis dels 2000 els grups ètnics africans van començar a articular-se en el Front d'Alliberament del Darfur, que posteriorment passaria a ser el Moviment d'Alliberament de Sudan (SLM). Més o menys a la vegada va néixer el Moviment Justícia i Igualtat (JEM) per a combatre també al govern de Sudan, i poc temps després, entre 2002 i 2003, aquests grups van començar a actuar amb atacs armats. A l'abril de 2003, el SLM i el JEM van dur a terme un atac a la guarnició militar situada en Al-Fashir, la qual cosa va ser vist com una humiliació per al govern sudanès. Les múltiples victòries dels insurgents van ajudar al fet que el SLM s'estengués cap al sud de la regió, amenaçant amb estendre el conflicte per tot el país i deixant clar que el govern sudanès, si volia fer front als grups armats que s'alçaven en contra seva, necessitava una nova estratègia de guerra, ja que mentre tenia lloc aquesta situació en l'oest del país, l'exèrcit estava ocupat en el sud degut a la segona guerra civil. Aquí és on entren en escena les milícies janjawid, que el govern ja havia utilitzat per a reprimir alçaments d'alguns grups africans que sofrien discriminació. Les milícies janjawid van ser utilitzades com a forces paramilitars, és a dir, que malgrat no ser part de l'exèrcit del país, rebien armament i entrenament per part del

govern. Són una milícia sanguinària i sense cap pietat envers ningú, fos un insurgent armat o un civil —als qui el govern sudanès acusava de fer costat als insurgents—, i les xifres del conflicte de Darfur són prova d'això. Sempre és difícil quantificar les baixes en un esdeveniment així, però la xifra es situa entorn a les 400.000 persones assassinades. Com en tot conflicte bèl·lic, qui més va sofrir va ser la població civil. S'estima que uns 3 milions de persones van ser obligades a abandonar les seves llars, escapant a països veïns, milers de dones van ser violades, i molts llogarets van ser massacrats i cremats fins als fonaments, ja que s'emprava l'estratègia de terra cremada per a no deixar res que pogués ser d'utilitat.

Les Nacions Unides i la Unió Africana

El 31 de juliol de 2007 es va establir la UNAMID, una operació híbrida entre les Nacions Unides i la Unió Africana gràcies a l'aprovació de la resolució 1769 del Consell de Seguretat, en la qual s'acordava l'enviament de tropes (26.000 soldats) per a vetllar per la protecció dels drets dels civils a Darfur. El paper de les organitzacions ha estat qüestionat ja que, tot i l'enviament de tropes per a intentar protegir la població civil, les baixes es compten per milions des de l'inici del conflicte. És una crítica fundada, certament, ja que el món ha estat testimoni de com es duïen a terme campanyes de persecució i extermini de grups ètnics i es podria haver intentat posar-los fi. 10 anys després, el 29 de juny de 2017 el Consell de Seguretat de les Nacions va aprovar la resolució 2363, que renovava el mandat de la missió, i finalment el 31 de desembre de

2020 va marcar la fi de les activitats de la UNAMID sobre el terreny. El 31 d'agost de 2020 es va signar un acord entre les autoritats sudaneses i alguns grups insurgents per a posar fi a les hostilitats, però veurem a continuació que res més lluny de la realitat i que les hostilitats a la regió no han cessat malgrat els intents d'aconseguir-ho.

Omar al-Bashir, principal responsable

Si busquem culpables, tots els dits apunten al govern sudanès (que per activa i per passiva va negar la seva involucració en les atrocitats esdevingudes a Darfur, però recerques desmenteixen aquestes afirmacions) i més concretament a un nom propi: Omar al-Bashir. Al-Bashir va ser president de Sudan des de 1989 fins a 2019, quan va tenir lloc la Revolució sudanesa que va culminar amb un cop d'estat militar que va deposar a al-Bashir del poder després de tres dècades als comandaments. Després de ser enderrocat del poder, va ser empresonat a Khartoum i condemnat per corrupció. Al-Bashir té una ordre d'arrest per part de la Cort Penal Internacional des de 2009 per **cinc càrrecs de crims contra la humanitat** (assassinat, extermini, desplaçaments forçosos de la població, tortura i violacions), **dos càrrecs de crims de guerra** (atacar intencionalment objectius civils i espoliació, per tots els danys a la propietat privada causats per les milícies janjawid a Darfur) i **tres càrrecs de genocidi** (per assassinats, per causar seriosos danys físics i mentals i per sotmetiment d'un grup a condicions que amenacen la seva existència). Al-Bashir encara no ha estat jutjat per aquests crims, però la seva implicació és

indiscutible, com també el seu rol com a principal instigador del genocidi de Darfur.

Sudan en l'actualitat
Sudan sembla estar sumida en un conflicte etern. El derrocament del-Bashir va marcar l'inici d'un intent de democratitzar el país, i es va acordar la instauració d'un govern militar de caràcter temporal per un període de 39 mesos mentre es duia a terme la transició cap a la democràcia. Encara així, en 2021 es va produir un cop d'estat encapçalat per Abdelfatah al Burhan, líder militar del Consell Sobirà, (l'òrgan creat per a governar Sudan durant el període de 39 mesos esmentat prèviament) que va dissoldre el govern de transició i va suposar la detenció de diversos membres del govern temporal. A conseqüència d'aquest cop d'estat, es van suspendre ajudes econòmiques per a la transició democràtica per valor de centenars de milions de dòlars i, a més, Sudan va ser suspès de la Unió Africana. A l'abril de l'any passat va tornar a esclatar un conflicte, deixant patent la inestabilitat política al país. Aquesta vegada els motius d'una nova guerra estan en les discrepàncies entre al Burhan, cap d'estat després del cop de 2021, i Mohammed Hamdan Dagalo, vicepresident del Consell Militar de Transició i comandant de les Forces de Suport Ràpid, acusades de ser responsables de crims contra la humanitat a Darfur entre 2014 i 2015. Hamdan Dagalo va ser partícip del cop d'estat de 2021 però ha anat distanciant-se progressivament des de llavors, arribant a afirmar que va ser un error. A l'abril de 2023 va mobilitzar a les RSF a atacar objectius del govern, fent

esclatar una nova guerra al país entre les Forces Armades Sudaneses i les Forces de Suport Ràpid. Avui, un any després des de l'inici d'una altra guerra civil, sembla que Sudan no aconsegueix aixecar el cap. Després d'estar en guerra gairebé perpètua des de mitjans segle passat, el país s'enfronta a una gran crisi de fam actualment, com adverteixen les Nacions Unides. S'estima que, dels seus gairebé 47 milions d'habitants, més de la meitat necessiten assistència alimentària i gairebé 18 milions s'enfronten a nivells aguts d'inseguretat alimentària. Darfur, on la gent està menjant el que sigui que puguin aconseguir, està sent una regió especialment perjudicada pels recents enfrontaments en la zona. La situació de l'ajuda humanitària és complicada tant pels combats en si com per l'impediment de les autoritats sudaneses. Les Nacions Unides adverteixen que, de continuar així, el país s'enfrontaria a una de les crisis de fam més grans dels últims temps. La situació a Sudan podria ser referida com un altre dels fracassos de les Nacions Unides. Al llarg de l'interminable cicle de guerres en el qual està sumit el país des de fa moltes dècades, milions de vides han estat arrabassades, altres milions s'han vist obligats a desplaçar-se forçosament de la seva llar, amb totes les conseqüències que això té a tots els nivells i regions del país estan a la vora de morir de fam. A la fi de 2023 es va posar fi al mandat de la UNITAMS, la missió de les Nacions Unides per a la transició democràtica al país, per exigència de les autoritats sudaneses justificant que la presència de l'organització interfereix amb els seus assumptes polítics a nivell intern. Aquesta

**Associació per a les
Nacions Unides
a Espanya**

United Nations Association of Spain

MAIG 2024

decisió deixa al país a la seva sort en una situació molt complicada i amb els conflictes a l'alça, però l'ajuda humanitària continuarà arribant al país si la situació i la junta militar sudanesa ho permeten, com afirma el secretari general Antonio Guterres.

Miguel García Casaus
Estudiant de Ciències Polítiques i de
l'Administració en la Universitat de
Barcelona

Fonts de referència:

- Rangel, A. *Revista mexicana de ciencias políticas y sociales*. Causas del genocidio de Darfur. Un análisis basado en el modelo de Bárbara Harff. Septiembre-diciembre 2016. https://www.scielo.org.mx/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0185-19182016000300365
- *Amnistía Internacional*. Sudán: La nueva intensificación del conflicto empeora los 20 años de sufrimiento de la población civil de Darfur. 24 de abril de 2023. <https://www.amnesty.org/es/latest/news/2023/04/sudan-new-conflict-escalation-exacerbates-20-years-of-suffering-for-civilians-in-darfur/>
- Lorenzo de Olmos, A. *Córdoba Global*. La Actual Guerra Civil en Sudán. 21 de junio de 2023. <https://cbaglobal.com.ar/la-actual-guerra-civil-en-sudan/>
- *Naciones Unidas*. Darfur: Cómo esa región sudanesa se convirtió en una "calamidad humanitaria y una catastrófica crisis de derechos humanos". 14 de diciembre de 2023. <https://news.un.org/es/story/2023/12/1526437>
- *Naciones Unidas*. El tiempo se agota para evitar una hambruna en Darfur. 3 de mayo de 2024. <https://news.un.org/es/story/2024/05/1529541>
- *Welle, D. DW*. La ONU pone fin a misión en Sudán a petición de su Gobierno. 19 de diciembre de 2023. <https://www.dw.com/es/la-onu-pone-fin-a-misi%C3%B3n-en-sud%C3%A1n-a-petici%C3%B3n-de-su-gobierno/a-67613959>

Publicat per

Associació per a les
Nacions Unides
a Espanya
United Nations Association of Spain

Amb el suport de

**Generalitat
de Catalunya**